

Yttrande från Ekonomiska och sociala kommittén om "Allmännyttiga tjänster"

(1999/C 368/17)

Den 29 april 1999 beslutade Ekonomiska och sociala kommittén i enlighet med artikel 23.3 i sin arbetsordning att utarbeta ett yttrande om "Allmännyttiga tjänster".

Sektionen för transporter, energi, infrastruktur och informationssamhället, som ansvarat för kommitténs beredning av ärendet, antog sitt yttrande den 5 oktober 1999. Föredragande var Bernardo Hernández Batailler.

Vid sin 367:e plenarsession den 20–21 oktober 1999 (sammanträdet den 21 oktober 1999) antog Ekonomiska och sociala kommittén följande yttrande med 78 röster för, 1 emot och 3 nedlagda röster.

1. Inledning

1.1. Vad som menas med "allmännyttiga tjänster" varierar uppenbarligen inom Europeiska unionen och det finns skilda uppfattningar i de germanska, nordiska, latinska och anglosaxiska länderna. I några av medlemsstaterna saknas själva begreppet allmänna tjänster. Men de olika uppfattningarna och förhållandena är trots allt relativt snarlika. (I t ex Nederländerna talar man om "beheer van diensten", i Italien om "gestione di pubblica utilità", i Storbritannien om "public utility", i Tyskland om "Daseinsvorsorge" och i Frankrike om "service public").

1.2. Man brukar skilja mellan "tjänster av allmänt intresse" (i fortsättningen kallade allmännyttiga tjänster; ö.a.), som omfattar såväl affärsmässig som icke-affärsmässig verksamhet, och "tjänster av allmänt ekonomiskt intresse", som enbart omfattar affärsmässig verksamhet, det vill säga verksamhet som bedrivs på en marknad och är utmärkande för privata företag. Denna sistnämnda tjänstekategori är underordnad konkurrensregler och artikel 86 i EG-fördraget⁽¹⁾. Detta gäller bland annat tjänster på transport-, energi- och kommunikationsområdet.

1.3. Allmännyttiga tjänster definieras huvudsakligen av målet för verksamheten. Den skall tillfredsställa ett "allmänt"⁽²⁾ och "grundläggande" behov bland samhällsmedlemmarna, det vill säga ett samhälle som bygger på likabehandling och solidaritet. Att bedöma vad som är samhällets behov lämnas i hög grad till medlemsstaterna som själva fastställer målen för den nationella politiken. EG-domstolen har i sin rättspraxis på detta område som behov erkänt bland annat säkerhet, försvar, skydd och/eller samhällets sammanhållning.

⁽¹⁾ EG-domstolens dom av den
— 15 februari 1993 i mål C-159 och 160/91, Poucet och Pistre, REG, s. I-637;
— 27 oktober 1993 i mål C-46/90 och 93/91, Lagache e.a., REG, s. I-5267;
— 19 januari 1994 i mål C-364/92, SAT — Flugesellschaft, REG, s. I-143;
— 18 mars 1997 i mål C-343/95, Diego Cali & Figli, REG, s. I-1547.

⁽²⁾ Generaladvokat Teauros slutsatser av den 9 februari 1993 om Corbeau-målet, dom av den 19 maj 1993 i mål C-320/91, REG, s. I-2533, punkt 19.

1.4. De allmännyttiga tjänsterna skall tillfredsställa behov som utbildning, hälsa, kommunikationer, information, dricksvattenförsörjning och transporter, områden som är av central betydelse för att skydda medborgarnas grundläggande friheter och bidrar till ett bättre samhälle. Det handlar om ekonomiska och sociala verksamheter som inte brukar överlåtas enbart till marknadskrafterna, eftersom de i allmänhet är reglerade och övervakade av de offentliga myndigheterna.

1.4.1. Ett viktigt skäl till att det finns offentliga företag och statliga regleringar är marknadens brister. Dessa brister beror på marknadsmekanismens ineffektivitet i fördelningen av varor och tjänster vilken leder till att ett stort antal personer på grund av låga inkomster inte kan tillgodogöra sig det utbud som uteslutande ställs till förfogande via marknadens mekanismer. Den europeiska sociala modellen utgår dock ifrån att en otillräcklig försörjning av mer eller mindre stora delar av befolkningen hotar den sociala sammanhållningen på medellång och lång sikt.

1.4.2. Detta yttrande är upplagt så att vi, efter ett kort referat av kommissionens meddelande om tjänster i allmänhetens intresse i Europa, går igenom den aktuella regleringen för olika typer av sådana tjänster för att sedan gå in på situationen efter Amsterdamfördraget. I ett för yttrandet centralt avsnitt tanger vi principer som vi anser bör ligga till grund för tjänster av allmänt intresse samt tar upp några allmänna och specifika aspekter på dessa tjänster.

2. Meddelande från kommissionen av den 11 september 1996 om tjänster i allmänhetens intresse i Europa⁽³⁾.

2.1. Kommissionen klargör terminologin på detta område och ger följande definitioner:

— Tjänster i allmänhetens intresse ("allmännyttiga tjänster") är tjänster, utförda på affärsmässiga eller icke-affärsmässiga grunder, som offentliga myndigheter anser ligger i allmänhetens intresse, och som därför omfattas av särskilda förpliktelser.

⁽³⁾ EGT C 281, 26.9.1996, s. 3.

- Tjänster av allmänt ekonomiskt intresse är tjänster som utförs på affärsmässiga grunder och som därför omfattas av särskilda förpliktelser från medlemsstaternas sida.
- Offentliga tjänster kan antingen avse att ett offentligt organ utför tjänster eller att den uppgift som utförs i sig ligger i allmänhetens intresse. I syfte att underlätta eller möjliggöra att uppgiften genomförs kan det ansvariga organet i fråga åläggas en förpliktelse att sköta tjänsten.
- Samhällsomfattande tjänster⁽¹⁾ omfattar en rad krav som i allmänhetens intresse måste uppfyllas i hela gemenskapen. Syftet är att överallt säkerställa allmän tillgång till vissa grundläggande tjänster av god kvalitet och till ett överkomligt pris.

2.2. Enligt meddelandet bidrar allmännyttiga tjänster till konkurrenskraften, till den sociala sammanhållningen i Europa och till medborgarnas livskvalitet, och många av dem uppfattar dessa tjänster som medborgerliga rättigheter.

2.3. Det anges att gemenskapens mål är att stimulera det europeiska näringslivets konkurrenskraft i en värld med hårdnande konkurrens och ge konsumenterna fler valmöjligheter, bättre kvalitet och lägre priser, vilket i sin tur bidrar till att stärka den ekonomiska och sociala sammanhållningen i medlemsstaterna och att minska skillnader i vissa avseenden.

3. Lagstiftning i transport-, energi-, infrastruktur- och IT-sektorn

3.1. När det gäller transporter på järnväg, väg och inre vattenvägar anges i rådets förordning nr 1191/69 av den 26 juni 1969 att myndigheterna i medlemsstaterna får sluta avtal om allmänna tjänster med transportbolag för att garantera ett tillfredsställande transportutbud, särskilt med hänvisning till sociala och miljömässiga faktorer samt fysisk planering, eller för att erbjuda särskilda brukarkategorier speciella avgifter. Syftet är att garantera regelbundenhet, kapacitet, linjer, priser, tider och kontinuitet.

Det finns även andra skäl av praktisk natur som motiverar att avtal om tillhandahållande av offentliga tjänster förlängs. Till exempel kan ett effektivt och till användarna riktat kollektivtrafikutbud med buss och landsvägsbuss lösa de

⁽¹⁾ Samhällsomfattande tjänster inom telekommunikationssektorn definieras i artikel 2.1 g i direktiv 97/33 som "ett bestämt minimiutbud av tjänster med väl definierad kvalitet som är tillgängliga för alla användare oavsett var de befinner sig och till ett överkomligt pris med hänsyn till de speciella nationella förhållandena".

problem med trafikstockningar som finns på många av EU:s vägar. Sådana problem kan ha skapats av ökningen av turismvolymerna.

3.1.1. ESK har i tidigare yttranden om transporter⁽²⁾ påpekat att lokala myndigheter, med hänsyn till subsidiaritetsprincipen, även i fortsättningen bör besluta om organisationsform eller kvalitativa och kvantitativa krav på transportområdet utifrån sina egna behov.

3.1.2. Tillämpningen av subsidiaritetsprincipen innebär att man respekterar gemenskapens regelverk och den institutionella jämvikten, dock utan att rucka på de principer som EG-domstolen fastställt i fråga om förhållandet mellan gemenskapsrätten och den nationella lagstiftningen. De åtgärder som vidtas bör under alla omständigheter vara anpassade till de uppställda målen och genomföras på ett effektivt sätt, samtidigt som valet av form och medel bör lämnas till nationella eller lokala myndigheter. De bör också ansvara för utveckling av den strategiska planeringen av de allmännyttiga tjänsterna.

3.1.3. På flygtransportområdet reglerar rådets förordning (EEG) nr 2408/92 av den 23 juli 1992 EG-lufttrafikföretags tillträde till flyglinjer inom gemenskapen och allmän trafikplikt för reguljära lufttrafikföretag när det gäller turtäthet, tidtabeller, flygplanstyp och kapacitet⁽³⁾.

3.1.4. På sjötransportområdet anges i artikel 4 i rådets förordning (EEG) 3577/92 av den 7 december 1992 om tillämpning av principen om frihet att tillhandahålla tjänster på sjötransportområdet inom medlemsstaterna (cabotage), att medlemsstaterna får ingå avtal om allmän trafik eller vid allmän trafik ålägga vissa skyldigheter, som skall begränsa sig till krav om vilka hamnar som får anlöpas, regelbundenhet, kontinuitet, turtäthet, kapacitet att utföra tjänsten, fraktsatser och bemanning av fartyg⁽⁴⁾.

3.1.5. Säkerheten är ett viktigt inslag i gemenskapens transportpolitik. Det finns ett samband mellan å ena sidan öppenhet och insyn, kvalitet och arbetstagar skydd och å den andra det allmänintresse som består i att uppnå balans mellan land och stad, vilket kräver att man utnyttjar offentliga medel.

När det gäller tjänster av allmänintresse bör alla begränsningar i behörigheten vara nödvändiga och stå i proportion till de mål som man söker uppnå. De offentliga myndigheterna bör avväga vilken begränsning i behörighet som är nödvändig för att göra det möjligt för företagen att erbjuda offentliga tjänster med beaktande av de ekonomiska villkoren för företagen, deras kostnader och den lagstiftning som företagen måste följa.

⁽²⁾ EGT C 138, 18.5.1999, s. 7.

⁽³⁾ EGT L 240, 24.8.1992, s. 8.

⁽⁴⁾ EGT L 364, 12.12.1992, s. 7.

3.2. Energimarknaden liberaliserades genom direktiv 96/92/EG om el och direktiv 98/30/EG om gas. Direktiven öppnade marknaden och införde bestämmelser om tillgång till nätet, separat bokföring, beräkning av tariffer, försörjnings-skyldighet och möjligheten att ålägga företag att tillhandahålla allmännyttiga tjänster.

3.2.1. Enligt direktivet om el får medlemsstaterna ta hänsyn till allmänintresset utan att under normala omständigheter begränsa liberaliseringen. Medlemsstaterna får ta hänsyn till fem olika kriterier vid åläggandet att tillhandahålla allmännyttiga tjänster: miljöskydd, försörjningstrygghet, regelbundenhet, kvalitet och pris på leveranser. Medlemsstaterna får också vidta de åtgärder som krävs för att uppnå dessa mål.

3.2.2. I direktivet om gas anges å sin sida att medlemsstaterna med hänvisning till allmänt ekonomiskt intresse får ålägga naturgasföretag att tillhandahålla allmännyttiga tjänster med hänvisning till fem konkreta kriterier: försörjningstrygghet, regelbundenhet, kvalitet, pris och miljöskydd.

3.3. På telekommunikationsområdet infördes en skyldighet att tillhandahålla samhällsomfattande tjänster genom direktiv 97/33/EG av den 30 juni 1997⁽¹⁾. Detta område regleras också av direktiven om licenser⁽²⁾, som antogs 1997, och av direktiv 98/10/EG om taltelfoni, som fastställer att medlemsstaterna får ålägga operatörer att tillhandahålla samhällsomfattande tjänster med hänvisning till vissa "väsentliga krav"⁽³⁾.

3.4. Gemensamma bestämmelser har också införts för att utveckla postsektorn och förbättra kvaliteten på posttjänsterna, och för en gradvis och kontrollerad öppning av marknaden för konkurrens. Kärnan i förslaget är att posttjänsterna skall garanteras på lång sikt. Samhällsomfattande tjänster innebär att tjänster av hög kvalitet erbjuds över hela landet, med en minsta leveranstid och till priser som är överkomliga för alla. De innefattar insamling, transport, sortering och utdelning av posten samt av trycksaker, kataloger och paket inom bestämda vikt- och prisklasser.

3.5. Beviljandet av exklusiva eller speciella rättigheter till företag måste gå via anbudsförfaranden som bygger på objektiva, icke diskriminerande och tydliga kriterier, och avtalen skall i de flesta fall vara tidsbegränsade.

⁽¹⁾ EGT L 199, 26.7.1997, s. 32.

⁽²⁾ EGT L 117, 7.5.1997, s. 15.

⁽³⁾ Väsentliga krav: skäl av allmänt intresse och av icke ekonomisk karaktär som en medlemsstat kan anföra för att införa villkor för tillhandahållande av tjänsten.

4. Situationen efter Amsterdamfördraget

4.1. EU har som mål att främja en harmonisk och väl avvägd utveckling inom näringslivet i hela EU, en varaktig och miljövänlig tillväxt som inte för med sig inflation, en hög grad av ekonomiska konvergens, låg arbetslöshet, hög social skyddsnivå, högre levnadsnivå och livskvalitet, konkurrenskraft, ekonomisk och social sammanhållning samt solidaritet mellan medlemsstaterna.

4.1.1. Dessa mål skall nås genom upprättandet av en inre marknad och en ekonomisk och monetär union samt genom genomförande av de gemensamma politiska insatser som är fastställda i EG-fördraget, bland annat ett system som skall garantera att konkurrensen inte snedvrids på inre marknaden.

4.2. I artikel 86.1 i EG-fördraget (tidigare artikel 90) anges att medlemsstaterna beträffande offentliga företag och företag som de beviljar särskilda eller exklusiva rättigheter⁽⁴⁾ inte får vidta eller bibehålla någon åtgärd som strider mot EG-fördraget, i synnerhet reglerna i artikel 12 (diskriminering) och artiklarna 81 och 89 (begränsningar av konkurrensen och statligt stöd). Andra bestämmelser i fördraget nämns i allmänhet i anslutning till artikel 86, till exempel artikel 28 (fri rörlighet för varor), artikel 49 (fritt tillhandahållande av tjänster) och artikel 43 (etableringsfrihet).

4.2.1. I artikel 90.2 stipuleras att företag som anförtrotts att tillhandahålla tjänster av allmänt ekonomiskt intresse eller som har karaktären av fiskala monopol skall vara underkastade reglerna i fördraget, särskilt konkurrensreglerna, i den mån tillämpningen av dessa regler inte rättsligt eller i praktiken hindrar att de särskilda uppgifter som tilldelats dem fullgörs. Utvecklingen av handeln får inte påverkas i en omfattning som strider mot gemenskapens intresse. I artikel 90.3 anges att kommissionen skall säkerställa att bestämmelserna i artikeln tillämpas och, när det är nödvändigt, utfärda lämpliga direktiv eller beslut vad avser medlemsstaterna.

⁽⁴⁾ Dessa begrepp kan definieras på följande sätt:

- Exklusiva rättigheter: De rättigheter som garanteras av en medlemsstat som reserverar ett företag rätten att tillhandahålla vissa tjänster inom ett avgränsat geografiskt område genom lagstiftning, regler eller administrativa bestämmelser.
- Särskilda rättigheter: De rättigheter som en medlemsstat beviljar ett begränsat antal företag genom lagstiftning, regler eller administrativa bestämmelser som inom ett avgränsat geografiskt område,
 - begränsar till två eller fler det antal företag som har rätt att tillhandahålla en tjänst eller att bedriva en verksamhet utan att utgå från objektiva, proportionella eller icke-diskriminerande kriterier,
 - ger (utan att utgå från sådana kriterier) flera konkurrerande företag ensamrätt att tillhandahålla en tjänst eller att bedriva en verksamhet,
 - ger företaget eller företagen (utan att utgå från sådana kriterier) rättsliga eller reglementsenliga fördelar som väsentligt påverkar andra företags möjlighet att tillhandahålla samma tjänst eller bedriva samma verksamhet inom samma geografiska område på i stort sett likvärdiga villkor.

4.3. I artikel 16 i EG-fördraget — som infördes genom Amsterdamfördraget — finns en direkt hänvisning till tjänster av allmänt ekonomiskt intresse. I artikeln betonas den betydelse som dessa tjänster har för unionens gemensamma värderingar och den roll som de spelar när det gäller att främja social och geografisk sammanhållning. Bestämmelserna i denna artikel skall ses som ett led i strävan att förena tillämpningen av konkurrensreglerna med behovet att tillhandahålla offentliga tjänster, utan att bryta mot bestämmelserna i artikel 86.

4.4. Det har dessutom införts ett protokoll om systemet för radio och TV i allmänhetens tjänst som betonar systemets särskilda karaktär i förhållande till de sociala och kulturella behoven. Konkret ger det medlemsstaterna möjlighet att finansiera TV-kanaler under förutsättning att denna finansiering har tilldelats företag för att "utföra det uppdrag att verka i allmänhetens tjänst som har tilldelats dem, utformats och organiserats av varje medlemsstat och i den utsträckning som finansieringen inte påverkar handelsvillkoren och konkurrensen inom gemenskapen i en omfattning som kan strida mot det gemensamma intresset". Syftet med protokollet är att uppnå en balans mellan tillämpningen av konkurrensreglerna och behovet av att garantera TV-sändning i allmänhetens tjänst.

4.5. Det har också införts en förklaring om tyska offentliga kreditinstitut som medger att gemenskapens konkurrensregler tar hänsyn till den uppgift att tillhandahålla tjänster av allmänt intresse som dessa institut har i Tyskland samt till de fördelar som de beviljats för att kompensera deras kostnader för dessa tjänster.

4.6. I slutsatserna från Europeiska rådets möte i Köln den 3–4 juni 1999⁽¹⁾ anges att på unionens nuvarande utvecklingsstadium bör man samla och i en stadga lyfta fram de grundläggande fri- och rättigheter som finns på EU-nivå som skall omfatta "... rätten till frihet och jämlikhet samt de grundläggande procedurrättigheter som garanteras i den Europeiska konventionen om skydd av de mänskliga rättigheterna de grundläggande procedurrättigheter som garanteras i den Europeiska konventionen om skydd av de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna och som framkommer genom medlemsstaternas gemensamma författnings-traditioner som allmänna principer i gemenskapsrätten. Stadgan skall dessutom innehålla de grundläggande rättigheter som endast tillkommer unionens medborgare. Vid utarbetandet av stadgan skall vidare ekonomiska och sociala rättigheter beaktas".

5. Principiella målsättningar som bör ligga till grund för tjänster av allmänt ekonomiskt intresse

5.1. ESK har utifrån olika publikationer och meddelanden som bygger på resolutioner från rådet, kommissionen, Europaparlamentet och andra källor, samt på egna förslag, sammanställt en förteckning över de principer som bör vara vägledande för allmännyttiga tjänster.

5.2. Kommittén anser att denna förteckning kommer att bli mycket värdefull vid tillhandahållandet av dessa tjänster och offentliggör den för allmän debatt.

5.3. I egenskap av medborgerliga rättigheter bör tjänster av allmänt ekonomiskt intresse vägledas av följande principiella målsättningar:

5.3.1. Likabehandling: Alla medborgare skall ha samma rätt att utnyttja allmännyttiga tjänster. Begreppet "likabehandling" bör uppfattas som ett förbud mot alla former av diskriminering på sociala eller personliga grunder vid tillhandahållandet av tjänster och inte som krav på likformighet.

5.3.2. Allmän täckning: Bland de tjänster som erbjuds skall bastjänsterna tillhandahållas allmänt.

5.3.3. Pålitlighet: Tillhandahållandet av allmännyttiga tjänster skall vara kontinuerligt, regelbundet och oavbrutet. Oregelbunden verksamhet eller indragning av tjänsterna skall begränsas till de fall som uttryckligen fastställts i de bestämmelser som reglerar sektorn.

5.3.4. Brukarinflytande: Brukarna bör ha ett aktivt inflytande över de allmännyttiga tjänsternas utveckling. Syftet med detta inflytande är att skydda medborgarnas rättigheter att erhålla väl fungerande tjänster och att uppmuntra samarbete mellan tjänsteleverantörerna.

5.3.5. Öppenhet: Tjänsteleverantörerna skall se till att brukarna får fullständig information om tjänsterna, framför allt om skyldigheterna att tillhandahålla allmänna tjänster och om tariffer.

5.3.5.1. Tjänsteleverantörerna skall därför upplysa brukarna om de ekonomiska och tekniska villkoren för tjänsterna och om förändringar som påverkar tjänsterna genom att publicera de texter som innehåller bestämmelserna på området.

5.3.6. Förenkling av förfaranden: Tjänsteleverantörerna skall i största möjliga utsträckning förenkla de förfaranden som brukarna måste använda och ge utförliga instruktioner.

5.3.6.1. De skall också i största möjliga utsträckning utnyttja enhetliga formulär och vinnlägga sig om att förenkla anslutnings- och betalningssystemen i samband med tjänsterna.

5.3.6.2. Tjänsteleverantörerna skall ovillkorligen införa interna förfaranden för att behandla klagomål från brukarna. Dessa förfaranden skall vara tydliga, lätta att förstå och tillämpa samt garantera att tjänsteleverantörerna beaktar klagomål från brukare eller konsumentorganisationer och främja brukarnas rätt att framföra sitt klagomål till en tillsynsmyndighet eller i domstol⁽²⁾.

⁽²⁾ Dessa förfaranden bör bygga på de principer som fastställts i kommissionens rekommendation om principerna som skall tillämpas på de instanser som är ansvariga för förfaranden för reglering av konsumenttvister utanför domstol (KOM(98) 198 slutlig av den 30 mars 1998) och i möjligaste mån uppmuntra utnyttjandet av de europeiska formuläret för konsumenters klagomål.

⁽¹⁾ Slutsatser: punkt 44 och 45 samt bilaga IV.

5.3.7. Lönsamhet och effektivitet: Tjänster av allmänt ekonomiskt intresse skall tillhandahållas på ett effektivt och lönsamt sätt. Tjänsteleverantörerna skall vidta de åtgärder som krävs för att uppnå dessa mål.

5.3.8. Tjänsternas kvalitet: Tjänsteleverantörerna skall fastställa vilka faktorer som påverkar tjänsternas kvalitet och utifrån dessa faktorer offentliggöra gällande kvalitets- och kvantitetskrav.

5.3.8.1. Avsteg från dessa krav får inte göras under några omständigheter. Avvikelser får bara ske om det gagnar brukarna, som under regelbunda möten skall övervaka att kraven respekteras.

5.3.9. Adekvata tjänster: Tjänster av allmänt ekonomiskt intresse skall vara anpassade till samhällets behov och till den tekniska och ekonomiska utvecklingen.

5.3.10. Utvärdering av resultaten: Tjänsteleverantören skall regelbundet utvärdera villkoren för de offentliga tjänsterna. Tjänsteleverantören skall i detta sammanhang bland annat inhämta brukarnas synpunkter.

5.3.11. Samarbete mellan tjänsteleverantörer: Även om tjänsten konkurrerar på marknaden skall tjänsteleverantören sträva efter att samarbeta för att efterleva dessa principer.

5.3.12. Överkomligt pris: Allmänheten skall kunna utnyttja dessa tjänster till ett överkomligt och "rimligt" pris.

5.3.13. Miljöskydd: Vid definitionen av tjänster av allmänt ekonomiskt intresse bör man ta hänsyn till att miljöskydd är en avgörande faktor för social och geografisk sammanhållning.

6. Allmänna kommentarer

6.1. Kommittén anser att jämvikt bör upprättas mellan konkurrenslagstiftningen och de allmännyttiga tjänsterna på transport-, energi- och telekommunikationsområdena, särskilt vad beträffar den "negativa" lydelsen av artikel 86 (tidigare artikel 90), som ger utrymme för att inte tillämpa fördragets bestämmelser såvitt en tillämpning av dem gör det omöjligt att tillhandahålla tjänster av allmänt ekonomiskt intresse inom dessa områden.

6.2. Enligt den nya artikel 16 har emellertid gemenskapen och medlemsstaterna en "positiv" förpliktelse att inom sina respektive kompetensområden säkerställa att dessa tjänster tillhandahålls i enlighet med principer och villkor som gör det

möjligt för företagen att sköta de uppgifter de ålagts. Därför anser kommittén att det bör göras en avvägning mellan företagets lönsamhet på marknaden och de förpliktelser som är baserade på sociala, arbetsmarknadsmässiga och marknads-ekonomiska kriterier, säkerhets- och miljökriterier samt de grundläggande riktlinjerna för hållbar utveckling.

6.2.1. Å andra sidan bör myndigheterna, till exempel när det gäller vägtransporter, ge vissa garantier till de företag som skall ingå avtal om att utföra allmännyttiga tjänster. Bland annat bör detta omfatta målsättningen för den aktuella tjänsten, ekonomisk ersättning, incitament, beskrivning av ensamrätten, omfattning i tid och rum och vilka anläggningar som ställs till förfogande av de olika parterna.

6.3. Kommittén instämmer i att tjänster av allmänt ekonomiskt intresse är en del av unionens gemensamma värden. Dessa tjänster främjar en välavvägd europeisk integrationspolitik genom att det skapas bättre politiska och rättsliga grundförutsättningar för såväl medborgarna som företagen.

6.4. ESK anser också att de har en viktig uppgift när det gäller att främja unionens sociala och geografisk sammanhållning. Framför allt måste dessa tjänster beaktas vid framtida fysisk planering, och "nätverken" får inte bara bygga på ekonomiska kriterier utan måste även utgå från andra sociala hänsyn.

6.5. Kommittén stöder idén att man vid definition och tillhandahållande av dessa tjänster måste respektera subsidiaritets- och proportionalitetsprinciperna.

6.6. Vad beträffar allmännyttig radio- och TV-verksamhet anser kommittén

6.6.1. att kulturella aspekter måste beaktas, eftersom dessa ingår i själva definitionen av allmännyttig sändningsverksamhet,

6.6.2. att uppgiften att bedriva allmännyttig sändningsverksamhet i radio och TV innebär konkreta krav på programplanering — och även andra förpliktelser — som varken privata eller offentliga operatörer på egen hand skall behöva bära bördan av,

6.6.3. att allmännyttig radio- och TV-verksamhet skall tillgodose olika samfunds och minoritetsgruppers demokratiska, sociala och kulturella behov, bidra till att bibehålla mediapluralismen, säkerställa ett utbud med kvalitetsprogram, bevara den språkliga och kulturella mångfalden samt skydda minderåriga,

6.6.4. att finansieringen av allmännyttig sändningsverksamhet bör beakta proportionalitets- och öppenheitskriterierna utan att påverka marknadsvillkoren eller den fria konkurrensen inom gemenskapen på ett sätt som strider mot det allmänna intresset,

6.6.5. att det bör krävas separat bokföring när en operatör även ägnar sig åt rent kommersiella verksamheter, det vill säga verksamheter som ligger vid sidan av uppdraget att bedriva allmännyttig sändningsverksamhet, för att undvika att offentliga medel används för kommersiella ändamål.

6.7. Informationssamhället

6.7.1. Alla aspekter av det så kallade "informationssamhället" är sådana att de i grunden kan förändra relationen mellan företagen och konsumenterna liksom själva konsumtionsmönstret.

6.7.2. Kommittén anser att tjänster av allmänt ekonomiskt intresse bör ha en framträdande roll i "informationssamhället" och menar att informationssamhället inte får medföra omfattande social marginalisering. Därför bör särskild vikt läggas på begreppet samhällsomfattande tjänster och på dessa tjänsters anpassning till teknologiska innovationer.

6.7.3. ESK menar att informationssamhället⁽¹⁾.

- utgör ett regionalpolitiskt instrument,
- bör främja utvecklingen av ett nät av IT-centrum,
- gör det möjligt att på ett bättre sätt integrera medborgare som riskerar att utestängas (funktionshindrade, invånare i avlägsna områden och i randområden) i det europeiska samhället,
- förutsätter att det i Europeiska unionen skapas en kulturell identitet som med respekt för mångfalden av nationella och regionala särdrag kan ge informationssamhället en filosofisk och ideologisk grundval,
- bidrar till en sänkning av avgifterna för anslutning till Internet genom de möjligheter som ligger i koncessionssystemets karaktär och med respekt för principen om enhetliga avgifter, samt att det bidrar till att skydda brukarnas säkerhet och privatlivets helgd.

6.8. Transport- och energinät

6.8.1. Även om det allmännyttiga tjänsteutbudet inom transport- och energisektorerna inte nödvändigtvis skall ha samma syfte som andra allmännyttiga tjänster, anser kommittén att man vid den avreglering som hittills genomförts inte i tillräckligt hög grad har beaktat aspekter av avgörande betydelse för den ekonomiska, sociala och geografiska sammanhållningen, eftersom ekonomiska lönsamhetskriterier har givits högre prioritet.

6.8.2. Kommittén anser att man vid utformningen av framtida åtgärder inte bara skall beakta ekonomiska kriterier

utan även kriterier som anknyter till kravet på att upprätthålla sysselsättningen, tjänsternas kvalitet och brukarnas tillfredsställelse, eftersom slutmålet måste vara att skapa och stärka den sociala välfärden. Man bör till exempel överväga att producera "grön" energi i kombikraftverk för att undvika det som inträffat i Tyskland, nämligen att denna sorts energi inte används eftersom det visat sig att den inte kan konkurrera med andra energislag som produceras under lägre säkerhetskrav.

7. Slutsatser

7.1. Tjänster av allmänt ekonomiskt intresse spelar en avgörande roll för att främja den ekonomiska och sociala sammanhållningen och solidariteten mellan olika områden, eftersom de skapar "gemensamma värden" som Europeiska unionen bör bevara och stärka.

7.2. Kommittén anser att främjandet av den ekonomiska och sociala sammanhållningen vid tillhandahållandet av tjänster av allmänt ekonomiskt intresse innebär att medborgarna i varje enskilt fall skall kunna kräva tillgång till alla tjänster och förmåner, oavsett sociala betingelser och bostadsort, eftersom syftet med dessa tjänster bör vara brukarnas tillfredsställelse och en förstärkning av den sociala och geografiska sammanhållningen.

7.3. Vad beträffar brukarna av dessa tjänster bör målet vara att säkerställa en lämplig jämvikt mellan å ena sidan den avreglering som är en förutsättning för starkt konkurrenskraft och å andra sidan de relevanta åtgärder som baseras på ovan nämnda principiella målsättningar (tillgänglighet, tjänsternas kvalitet, öppenhet vad gäller information, osv.).

7.4. Under alla omständigheter bör man säkerställa att de ekonomiska och rättsliga intressen som konsumenterna har — vilka genom sina organisationer ingår i det "organiserade civila samhället" — på ett mer konsekvent och kontinuerligt sätt beaktas inom Europeiska unionens alla politikområden.

Man bör även beakta villkoren för de företag som utför allmännyttiga tjänster; konkret företagets ekonomiska villkor, de kostnader de måste bära, liksom den lagstiftning de måste följa.

7.4.1. Kommittén anser att alla aktörer i ett konkurrenspräglat system bör bidra proportionellt till att täcka kostnaderna för de allmännyttiga tjänsterna.

7.5. Kommittén menar att medborgarnas lika rätt att utnyttja tjänster av allmänt ekonomiskt intresse utgör en rättighet för alla medborgare som syftar till att öka den allmänna välfärden. För att bevara den europeiska sociala modellen bör det finnas en jämvikt mellan de allmännyttiga tjänsterna och reglerna för inre marknaden, särskilt vad gäller fri konkurrens.

(1) Uleåborgsdeklarationen av den 7 september 1999.

7.6. Därför vill kommittén uppmana rådet, Europaparlamentet och kommissionen att föra in medborgarnas rätt att utnyttja dessa tjänster i den stadga om grundläggande rättigheter man enades om att utarbeta vid Europeiska rådets möte i Köln.

7.7. Kommittén uppmanar också rådet, Europaparlamentet och kommissionen att så långt möjligt sörja för att dessa tjänster kan tillhandahållas även efter det att WTO:s nästa förhandlingsrunda avslutats.

Bryssel den 21 oktober 1999.

*Ekonomiska och sociala kommitténs
ordförande*

Beatrice RANGONI MACHIAVELLI

Yttrande från Ekonomiska och sociala kommittén om "Meddelande från kommissionen — Att skapa en inre marknad för kompletterande pensionsskydd — Resultaten av samrådet om grönboken om kompletterande pensionsskydd på den inre marknaden"

(1999/C 368/18)

Den 18 maj 1999 beslutade kommissionen att i enlighet med artikel 262 i EG-fördraget rådfråga Ekonomiska och sociala kommittén om ovannämnda förslag.

Sektionen för inre marknaden, produktion och konsumtion, som ansvarat för det förberedande arbetet, antog sitt yttrande den 7 oktober 1999. Föredragande var Harry Byrne.

Vid sin 367:e plenarsession den 20–21 oktober 1999 (sammanträdet den 21 oktober 1999) antog Ekonomiska och sociala kommittén följande yttrande med 89 röster för, 5 emot och 5 nedlagda röster.

1. Inledning

1.1. Pensionsförmånerna är väsentliga inslag i de sociala trygghetssystemen i EU-länderna. Utgifterna inom de offentliga pensionssystemen står för nästan hälften av de samlade utgifterna för socialskyddet. De motsvarar mellan 9 och 15 % av BNI och riskerar att öka kraftigt till följd av den demografiska utvecklingen.

1.2. Pensionssystemen är organiserade kring följande tre "pelare":

- Första pelaren: systemen inom det sociala trygghetssystemet.
- Andra pelaren: tjänstepensionerna.
- Tredje pelaren: pensionsprogram som tecknas individuellt.

Den andra och tredje pelaren betecknas vanligtvis som system för tilläggspension.

1.2.1. Medan det är medlemsstaterna som har att besluta om avvägningen mellan de olika pelarna, vill kommissionen säkerställa att hindren mot att utveckla kompletterande pen-

sionssystem undanröjs i linje med villkoren för den inre marknaden.

1.3. I dagsläget är värdet på tillgångarna inom den andra pelaren ungefär 23 % av EU:s BNI och inom den tredje pelaren 35 %.

1.4. Kommissionens meddelande är en uppföljning av samrådet kring grönboken om kompletterande pensionsskydd på den inre marknaden⁽¹⁾ från juni 1997 och kommitténs yttrande av den 10 december 1997⁽²⁾.

2. Kommissionens meddelande

2.1. Kommissionen tar kort upp de viktigaste punkterna i grönboken och särskilt de demografiska tendenser som antyder att andelen personer i verksam ålder jämfört med andelen pensionärer kommer att minska från 4:1 till 2:1 till år 2040 i EU i allmänhet⁽³⁾.

⁽¹⁾ KOM(1997) 283, 10.6.1997.

⁽²⁾ EGT C 73, 9.3.1998, s. 114.

⁽³⁾ Kommittén håller för närvarande på att utarbeta ett yttrande om "Befolkningssituationen inom EU nu och i framtiden".